Johtaja Elina Kotovirta, STM
Erityisasiantuntija Venus Mahmood, OM

LAUSUNTO
20.11.2025

Eduskunnan Lakivaliokunnalle

Lausunto KAA 2/2024, kannabis lailliseksi, säännellyksi ja verolle

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä (OM) ja sosiaali- ja terveysministeriöltä (STM) asiantuntijalausuntoa kansalaisaloitteesta KAA 2/2024 vp kannabis lailliseksi, säännellyksi ja verolle. Kansalaisaloitteessa ehdotetaan lainvalmisteluun ryhtymistä kannabiksen laittomuuden kumoamiseksi aloitteessa esitetyllä tavalla. Ministeriöiden yhteislausunnossa on pyydetty kommentoimaan valiokuntakäsittelyssä esille nousseita seikkoja ja tekemään yhteenvetoa lausunnonantajien lausunnoista.

Oikeusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijat ovat tutustuneet aloitteeseen ja siitä annettuihin lausuntoihin ja esittävät kunnioittaen seuraavaa.

YK:n yleissopimukset ja EU-lainsäädäntö

Huumausaineiksi katsottavien aineiden listat ja kielletyt teot perustuvat vuonna 1961 tehtyyn Yhdistyneiden Kansakuntien huumausaineyleissopimukseen (Single convention on narcotic drugs, 1961, SopS 43/65), jota on muutettu vuonna 1972 tehdyllä pöytäkirjalla (SopS 42/1975). Kansainvälistä yhteistyötä on laajennettu koskemaan psykotrooppisia aineita vuonna 1971 tehdyllä yleissopimuksella (Convention on psychotropic substances, SopS 60/76) sekä yleissopimuksella laitonta huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden kauppaa vastaan (SopS 44/1994). Huumausaineyleissopimusten tavoitteena on estää niiden huumausaineiden käyttöä, joilla ei ole lääkinnällistä tarkoitusta ja toisaalta turvata aineiden laillinen lääkkeellinen käyttö. Vuoden 1961 yleissopimuksen yleisissä velvoitteissa 4 artiklassa sopimusosapuolet velvoitetaan ”ryhtymään sellaisiin lainsäädännöllisiin ja hallinnollisiin toimenpiteisiin --- huumausaineiden tuotannon, valmistuksen, viennin, tuonnin, jakelun, kaupan, käytön ja hallussapidon rajoittamiseksi yksinomaan lääkinnällisin ja tieteellisiin tarkoituksiin”. Myöhemmin 36 artiklan 1 kohdassa huumeiden käyttöä ei ole lueteltu rangaistavien rikosten joukossa. Artiklassa 39 kuitenkin todetaan, että ”sopimusosapuolet ovat oikeutettuja omaksumaan jyrkempiä ja ankarampia valvontatoimenpiteitä kuin tässä yleissopimuksessa säädetään”. Näistä kohdista on yleisesti johdettu tulkinta, että pelkästä huumeiden käytöstä ei ole velvoitetta rangaista, mutta sopimusosapuolilla on oikeus säätää se rangaistavaksi.

Yleissopimusten mukaan on mahdollista sallia unikon viljely oopiumin tuotantoa varten sekä kannabiskasvin viljely kannabiksen tai kannabishartsin tuotantoa varten tieteellisiin ja lääkinnällisin tarkoituksiin. Näitä tarkoituksia varten on kuitenkin sovellettava yleissopimuksessa kuvattua valvontajärjestelmää, johon kuuluu mm. aloitteessakin mainitun ”toimiston” (23 artikla ja 28 artikla) perustaminen toiminnan valvomiseksi. Myös kokapensaan lailliseen viljelyyn on omat artiklansa. Sopimusosapuoli voi myös kieltää maassaan ja alueellaan viljelyn näihin tarkoituksiin. Kansainvälisissä yleissopimuksissa on määritelty huumausaineiden ainoat sallitut, mutta luvanvaraiset käyttötarkoitukset eli tieteelliset ja lääkinnälliset käyttötarkoitukset, muttei kannabiksen tuotantoa päihdekäyttöön.

YK:n huumausaineyleissopimuksiin perustuu myös ”EU:n huumausainelaki” eli neuvoston puitepäätös 2004/757/YOS, sellaisena kuin se on muutettuna neuvoston puitepäätöksen 2004/757/YOS muuttamisesta uusien psykoaktiivisten aineiden sisällyttämiseksi huumausaineen

määritelmään ja neuvoston päätöksen 2005/387/YOS kumoamisesta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU) 2017/2103. Puitepäätös koskee YK:n yleissopimuksissa määriteltyjä aineita sekä EU:n oman järjestelmän mukaan valvontaan otettuja aineita ja sen 2 artiklan b-kohdassa kielletään erikseen myös hampun viljely. Puitepäätöksen 2 artiklan 2 kohdan mukaan kansallisessa lainsäädännössä voidaan määritellä, miten yksinomaan henkilökohtaiseen käyttöön ja hallussapitoon suhtaudutaan.

Käytön ja hallussapidon sallimisen rajanvedosta EU-lainsäädännössä on käyty keskustelua, kun Saksan edellinen hallitus päätti laillistaa kannabiksen päihdekäytön ja sen myynnin myös tarkoitusta varten perustettavista kaupoista. Keskusteltuaan komission kanssa, Saksa kuitenkin otti käyttöön vain sellaiset toimet, jotka se oman tulkintansa mukaan näki kuuluvan oman käytön ja hallussapidon piiriin. Näihin kuuluu tietyn määrän hallussapito, kasvatus omaan käyttöön sekä ns. kannabisklubit eli kannabiksen yhteiskasvatus. Viime kädessä oman käytön ja hallussapidon rajat määrittelisi EU-tuomioistuin, mutta sellaista oikeustapausta ei ole (ainakaan vielä) tiedossa. Saksan tarkoituksena oli alun perin jatkaa mallinsa kehittämistä laajempaan laillistamiseen, joka olisi selkeästi EU-lainsäädännön vastaista. Mikäli näin tapahtuisi, oikeustapaus olisi mitä todennäköisimmin tiedossa. Saksan nykyinen hallitus ei ole vielä kuitenkaan tehnyt uusia esityksiä.

Vertailua muihin EU maihin

Alankomaissa kannabis ei ole yleisestä luulosta huolimatta varsinaisesti laillista, mutta käytännössä sen käyttö on mahdollista tätä varten perustetuissa kahviloissa. Myös viiden kasvin kasvatus omaan käyttöön tietyin rajoituksin on Alankomaissa sallittu. Koska kannabiskahviloissa myytävä kannabis tulee usein järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviltä markkinoilta, on Alankomaiden hallitus käynnistänyt kokeilun laillisesta tuotannosta. Tämä tarkoittaa, että kokeiluun valittujen kuntien kannabiskahvilat myyvät valtion lisenssillä tuotettua kannabista. Kokeiluun liittyy myös vertailevaa tutkimusta.

Maltan kannabislakiuudistus hyväksyttiin vuonna 2021 (ensimmäisenä Euroopan maana), joka laillisti kannabiksen käytön aikuisille ei-kaupallisessa ja tiukasti säädellyssä muodossa. Lainsäädäntö asettaa toiminnalle ehtoja. Keskeisiä henkilökohtaiseen käyttöön liittyviä säännöksiä ovat: aikuiset saavat pitää hallussaan enintään 7 g kannabista, julkinen käyttö (sakko jopa 235 €) ja käyttö alaikäisten läsnäolleessa (sakko jopa 500 €) on kielletty. Kotona saa kasvattaa enintään 4 kasvia omaan käyttöön ja säilyttää enintään 50 grammaa kuivia kasvinosia. Ei-kapalliset kannabisyhdistykset voivat toimia (kasvattaa ja jakaa kannabista jäsenilleen) vain viranomaisen luvalla. Yhdistykset eivät saa sijaita lähellä kouluja tai nuorisokeskuksia, mainonta ja paikan päällä käyttö on kielletty. Yhdistyksillä on jäsenkohtaiset kannabiksen jakelurajat (enintään 7 g/päivä ja 50 g/kuukausi per jäsen). Ostaminen on rajoitettu vain Maltan kansalaisiin.

Luxemburgin vuoden 2023 lakiuudistus salli kannabiksen kasvattamisen omaan käyttöön (enintään 4 kasvia per kotitalous, kasvattajan oltava täysi-ikäinen, siementen oltava merkittyjä, kasvien oltava poissa julkisesti nähtäviltä) ja henkilökohtainen käyttö on sallittu yli 18-vuotiaille (ei alaikäisten läsnäolleessa, julkinen käyttö ja käyttö alaikäisten kanssa on kielletty). Rikosoikeudellisiin seurauksiin voi johtaa yli 4 kasvin hallussapito, väärä kasvatuspaikka, yli 3 g hallussapito, alaikäisten kanssa käyttö jne.).

Saksassa huhtikuussa 2024 voimaan tullut ”kulutuskannabislaki” sallii aikuisille kannabiksen hallussapidon, kotikasvatuksen ja viljelyn ei-kaupallisissa yhdistyksissä. Lain vaikutuksia arvioiva ensimmäinen väliraportti julkaistiin lokakuussa 2025. Toteutuksessa käytettiin 8 aiempaa kyselytutkimusta ja 4 uutta tutkimuskonsortion omaa kyselyä, jotka suunnattiin väestölle, poliisille, järjestyksenvalvojille ja nuorisotoimijoille. Analyysit ovat alustavia ja kuvailevia, tilastolliset syvemmät analyysit tulevat myöhemmin arvioinnissa. Väliraportin keskeiset havainnot olivat:

- Kannabiskasvin kukinnon tuotanto lääkinnälliseen tarkoitukseen kattoi 12–14 % kysynnästä (vuoden 2024 kokonaiskysyntä oli 670–823 tonnia). Viljely-yhdistykset tuottivat 0,1 % kysynnästä. Tuttavapiiristä (social supply) saatu kannabis on yleistä, vaikka laitonta.
- Väliraportin mukaan lasten ja nuorten suojelun näkökannasta ei ollut havaittavissa lyhyen aikavälin vaikutuksia ehkäisytoimien käyttöön. Kannabikseen liittyvät nuorten ilmoitukset ja neuvontakäynnit nuorilla ovat vähentyneet ja myrkytykset olivat harvinaisia niin ennen kuin jälkeen laillistamisen.
- Aikuisten kannabiksen käytön todettiin jatkuneen tasaisesti vuodesta 2011, mutta laillistus ei aiheuttanut merkittävää muutosta käyttöön. On havaittu pieni kasvu akuuteissa terveysongelmissa. Liikenneturvallisuudessa ei muutoksia.
- Raportin mukaan kannabikseen liittyvät rikokset vähenivät odotetusti 60–80 %. Vakavammat rikokset (eli laiton kauppa) korostuvat nyt tilastoissa.
- Kulutus tapahtuu pääosin yksityisesti, jolloin rikkomuksia harvoin havaitaan tai rangaistaan. Poliisi toivoo laajempia kieltoja, mutta raportin mukaan kiireellisiä muutostarpeita ei ole.
- Lain mukaan nyt on sallittua pitää hallussaan 25 grammaa julkisesti ja 50 grammaa kotona. Poliisi kuitenkin pitää rajoja liian suurina tutkinnan kannalta. Sadot kotikasvatuksessa ylittävät usein 50 g, mutta rikkomuksia ei juuri valvota. Viljely-yhdistysten jakelumääriä ei vielä voitu arvioida tähän väliraporttiin.

Väliraportin johtopäätöksinä todetaan, että lainsäädännön kiireellistä muutostarvetta ei havaittu. Viljely-yhdistykset eivät ole onnistuneet syrjäyttämään laitonta kannabismarkkinaa. Kirjoittajat toteavat, että korjaavia toimenpiteitä tarvitaan, mikäli laittoman huumemarkkinan torjunta halutaan priorisoida.

Muu asiaa koskeva EU-lainsäädäntö

EU:n lääkkeitä koskevan lainsäädäntökehyksen mukaan ihmisille tarkoitettuihin lääkkeisiin voidaan myöntää lupa joko keksitetysti koko EU:n alueelle Euroopan lääkeviraston (EMA) riippumattoman tieteellisen arvioinnin jälkeen tai kansallisesti jonkin jäsenvaltion alueelle, kansallisen toimivaltaisen viranomaisen toimesta. EU-laki määrää, minkä lääkkeiden osalta keskitetty menettely on pakollinen. EU:n lääkelainsäädäntö on kattava ja koskee kaikkia aineita, joilla on sairauksia hoitavia ominaisuuksia, tai kaikkia aineita, jotka muuttavat fysiologisia toimintoja käyttämällä farmakologisia tai metabolisia vaikutuksia.

Kannabiksesta johdetut lääkkeet kuuluvat nykyisen lääkkeen määritelmän piiriin. Kaikki yleisesti sovellettavat lääkkeitä koskevat vaatimukset koskevat myös kannabikseen perustuvia lääkkeitä,

mukaan lukien säännöt kliinisistä kokeista tai hyvistä valmistustavoista. Kannabista tai kannabinoideja sisältävien lääkkeiden lupa ei poikkea muista lääkkeistä ja se voidaan myöntää vain, jos arvioinnin aikana varmistetaan kyseisen tuotteen turvallisuus, laatu ja teho.

EU:ssa on myös runsaasti muuta lainsäädäntöä, joka jo nyt ottaa huomioon EU:n huumausainelain ja sen rajoitukset ja jotka tulisi ottaa huomioon, mikäli kannabiksen päihdekäyttö laillistettaisiin Suomessa. EU:n elintarvikelainsäädännön mukaan huumausaineyleissopimuksia sovelletaan myös elintarvikelainsäädännön säädöksiin. Tämä tarkoittaa sitä, että kun joitakin hamppukasvin osia tai hampusta johdettuja tuotteita saatetaan markkinoille yleisen elintarvikelainsäädännön mukaisesti, sovellettavaksi tulee lukuisia EU:n elintarvikelainsäädäntöön liittyviä määräyksiä (mm. uuselintarvikkeet, aromit, vierasaineet ja lisäaineet), jotka kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan.

Kannabiksen lääkkeellinen käyttö, määrääminen lääkkeellisiin tarkoituksiin ja lääketutkimus

STM:n näkemyksen mukaan kannabiksen päihdekäytön sallimista ei voi perustella lääketieteellisellä tarpeella. Suomessa ja Euroopan unionissa kaupan olevalla lääkevalmisteella tulee olla myyntilupa. Kannabispohjaisten lääkkeiden tulo markkinoille on jo nyt mahdollista samoin edellytyksin kuin muidenkin lääkkeiden. Suomen lääkeviranomaiset valvovat kannabisvalmisteita samalla tavalla kuin muitakin valvontavastuulleen kuuluvia tuotteita. Lääkkeille tarkoitettuun myyntilupaan tähtäävää kannabispohjaista valmistetta koskevat samat lainsäädännölliset vaatimukset kuin muitakin lääkevalmisteita. Kannabispohjaisten valmisteiden tuloa markkinoille myyntilupamenettelyn kautta lääkkeenä ei ole huumausainelailla erikseen estetty. Viranomaiset (kuten Fimea) eivät ole myyntilupaprosessissa aloitteentekijänä, eivätkä voi vaikuttaa siihen, mitä muissa maissa mahdollisesti olevia lääkkeitä haetaan myyntiluvallisiksi Suomessa.

Lääkkeen myyntilupaa valmisteelle hakee yritys, joka haluaa tuoda lääkkeen markkinoille. Myyntilupa myönnetään, jos yritys on hakemuksessaan esittänyt tutkimusnäytön, jonka perusteella lääkevalmisteella on odotettavissa väestötasolla enemmän hyötyjä kuin haittoja, silloin kun sitä käytetään ohjeen mukaisesti ja kun voimassa olevat myyntilupavaatimukset täyttyvät. Suomessa on tällä hetkellä kaksi myyntiluvallista kannabispohjaista lääkevalmistetta; Sativex ja Epidyolex. Sativex on tarkoitettu ms-taudin aiheuttaman lihasjäykkyyden hoitoon ja Epidyolex tiettyjen harvinaisten epilepsiamuotojen hoitoon.

Käsitys siitä, että viranomaisilla olisi erityisen tiukka suhtautuminen juuri kannabisvalmisteisiin saattaa johtua siitä, että potilaat toivovat hoitoa tietyllä lääkevalmisteella, jolla ei ole myyntilupaa Suomessa, joten sen hankinta on myyntiluvallista valmistetta hankalampaa. Tämä erityisluvallinen lääkevalmiste on valvotuissa olosuhteissa kasvatettua kannabiskasvin kukintoa. Tälle tuotteelle ei ole haettu Suomessa eikä missään muussakaan EU-maassa lääkevalmisteille edellytettyä myyntilupaa. Tämä tarkoittaa, että lääkkeiltä edellytettyjä tutkimuksia valmisteen tehosta tai turvallisuudesta lääkekäytössä ei ole esitetty.

Lääkäreiden on kuitenkin mahdollista määrätä erityisluvalla myös kannabislääkevalmisteita, joilla ei ole Suomessa myyntilupaa. Kun lääkäri määrää epätyypillistä tai hoitosuosituksiin kuulumatonta hoitoa, hoidon perusteita ja toteutusta koskevien potilasasiakirjamerkintöjen on oltava tavallista laajempia. Vastuu hoidosta on tällaisissa tapauksissa yksinomaan hoitavalla

lääkärillä eikä lääkärin tarvitse käyttää sellaisia lääkehoitoja, joita ei tunne. Hoitoratkaisujen vähäisyydessä ei siten välttämättä ole kyse viranomaisvalvonnasta vaan siitä, että kannabispohjaisten lääkevalmisteiden tehoa osoittavat tieteelliset tutkimukset ovat yhä vähäisiä. Viranomaiset eivät erikseen tarkkaile juuri kannabisreseptejä vaan samat vaatimukset koskevat myös muita lääkehoitoja. Usein saattaa myös käydä niin, että mitä enemmän erityislupavalmisteita määrätään, samalla kasvaa myös valvonnan tarve ja valvonnassa ilmi tulevien epäselvyyksien määrä. Viranomaisten tehtävänä on turvata potilaiden saaman lääkehoidon turvallisuus.

Fimea käsittelee erityislupahakemukset. Erityislupa tarkoittaa lupaa yksittäistapauksessa valmisteen luovuttamiseen kulutukseen tilanteissa, joissa myyntiluvallisilla valmisteilla ei ole saavutettu toivottua hoitotulosta. Erityislupa on rajattu yksinomaan tilanteisiin, joissa mikään muu hoito ei tule kysymykseen tai ei anna toivottua hoitotulosta. Valvira puolestaan valvoo lääkkeiden asianmukaista määräämistä. Kelalle kuuluu lääkkeiden korvattavuus.

Kela on lähettänyt kirjeen vuonna 2019 kirjeen lääkekannabista määränneille lääkäreille tarkoituksenaan muistuttaa erityislupavalmisteen kelakorvattavuudesta. Osa lääkäreistä eri pitänyt lähestymistapaa hyvänä. Valvira ei ole lähettänyt yleisiä kirjeitä. Valvira on rajoittanut kahden lääkärin lääkkeenmääräämisoikeutta kannabinoidien määräämisessä. Yksityiskohtaisten selvitysten perusteella Valvira on arvioinut, että nämä kaksi lääkäriä ovat määränneet kannabinoideja epäasianmukaisesti useammalle potilaalle. Lääkärin oikeuksien rajoittaminen ei tarkoita, että lääkäri olisi hoitanut kaikkia potilaitaan epäasianmukaisesti. Yksittäisen potilaan hoito on voinut olla asianmukaista. Valvira ei kuitenkaan voi rajoittaa lääkärin oikeuksia potilaskohtaisesti. Kukin viranomainen tekee työtä omien toimivaltuuksiensa mukaisesti.

Huumausainelaki ei estä huumausaineita sisältävien lääkkeiden tutkimusta. Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole tietoa siitä, miten paljon erilaisia hankkeita on meneillään tai miten paljon tai mistä syistä tutkimuslupia ei olisi annettu. Vertailutietoa ei myöskään ole erikseen EU:ssa tai muista maista. Ministeriön käsityksen mukaan haasteena niin Suomessa kuin muuallakin on ollut ensisijaisesti tasalaatuisten lääkevalmisteiden puute. Kannabiskasvissa on yli 140 erilaista yhdistettä ja tasalaatuisen ja turvallisen tutkimusvalmisteen tuottaminen tällaisesta edellyttää huomattavasti enemmän työtä kuin yksittäisten synteettisten vaikuttavien aineiden tutkiminen.

Systemaattinen lääketieteellinen tutkimusnäyttö ei toistaiseksi tue kannabinoidivalmisteiden käyttöä esimerkiksi kiputilojen, mielenterveyden häiriöiden tai unettomuuden hoidossa. Voi olettaa, että jos tutkimusnäyttöä vaikutuksista löytyy, lääketehtaat tuottavat lääkevalmisteita markkinoille normaalien prosessien mukaisesti.

Esimerkkinä Kanadan kokemukset laillistamisesta

Kanada on ensimmäinen suuri länsimaa, joka on tehnyt valtakunnallisen päätöksen kannabiksen sääntelystä. Lainsäädännön valmisteluun osoitettiin merkittävät resurssit ja sen valmistelu kesti kaksi ja puoli vuotta. Lainsäädännön tullessa voimaan loppuvuodesta 2018 jäi vielä ratkottavaksi esimerkiksi liikennelainsäädäntöön liittyviä kysymyksiä.

Kanadassa lainsäädäntöuudistukseen kuului myös velvoite ja resurssit seurantatutkimuksen tekemiseen. Sen lisäksi, että Kanadan terveysviranomainen ”Health Canada” on saanut resursseja seurantaan, on data ollut käytössä myös muilla tutkijoilla. Tämä on mahdollistanut niin

säännöllisen kansallisen raportoinnin kuin esimerkiksi yksittäiset vertaisarvioidut kohorttitutkimukset 13,5 miljoonan ihmisen otoksilla. Viimeisin laaja Health Canadan julkaisu on maaliskuulta 2024. Julkaisu perustuu 2022 asetetun asiantuntijapaneelin arvioon. Koska lain voimaantulosta oli työn alkaessa vain 5 vuotta, asiantuntijapaneeli itsekin pitää tuloksia alustavina ja jatkoseurantaa tärkeänä. Paneeli esittää raportissaan tilannekuvan sekä suosituksia siihen, miten järjestelmää voitaisiin edelleen parantaa.

Asiantuntijapaneeli nostaa esiin, että lain tavoitteissa on edistytty. Lainsäädännöllä on onnistuttu siirtämään kannabiksen kysyntää laittomilta markkinoilta laillisille markkinoille. Laiton markkina ei kuitenkaan ole kadonnut, mutta se on pienentynyt. Laillisilla markkinoilla on onnistuttu ylläpitämään suurinta osaa aineen vahvuuteen ja muihin tuotteiden ominaisuuksiin liittyvistä rajoituksista, vaikka huojuntaa tässä onkin.

Asiantuntijapaneeli on huolissaan nuorten kannabiksen käyttöön liittyvistä trendeistä. Vaikka tiedot osoittavat, että nuorten käyttö on pysynyt suhteellisen vakaana laillistamisen jälkeen, Kanada on edelleen maailman korkeimpien nuorten kannabiksen käyttömäärien joukossa, ja kannabiksen käyttö nuorten aikuisten keskuudessa on lisääntynyt. Lisäksi paneeli nostaa esiin lisääntyvät tapaukset lapsille aiheutuneista myrkytystapauksista. Nämä myrkytykset liittyvät erityisesti erilaisiin syötäviin kannabistuotteisiin. Paneeli esittää myös huolensa siitä, että on siirrytty voimakkaampien kannabistuotteiden kulutukseen. Voimakkaammilla tuotteilla on suuremmat terveysriskit ja terveydenhuoltoon hakeutuminen kannabiksen vuoksi on lisääntynyt.

Raportissa käsitellään myös laillisen kannabisteollisuuden kehitystä, joka on saanut enemmän jalansijaa markkinoilla, mutta epätasaisesti eri puolilla maata. Laittomat kannabismarkkinat ovat edelleen juurtuneet, ja monet laittomat vähittäiskauppiaat jatkavat sekä verkko- että fyysisiä kauppoja. Kannabiksen laiton tuotanto ja myynti uhkaavat yhä yleistä turvallisuutta (esim. kannabiksen laiton myynti tukee muuta järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa, kuten rahanpesua ja ampuma-aseiden hallussapitoa) ja kansanterveyttä (esim. laittomiin tuotteisiin liittyvät suuremmat riskit koska niiden pitoisuus voi vaihdella ja niissä voi olla kontaminaatioita). Markkina ei myöskään ole helppo pienille yrityksille, joista monet eivät ole pystyneet järjestämään toimintaansa kestävästi suurista odotuksista huolimatta. Alan edustajat ovat olleet tyytymättömiä verotukseen ja kustannuksiin, joka nousevat säännösten mukaisista maksuista ja sääntelyvelvoitteista.

Asiantuntijapaneeli nostaa esiin, että kannabikseen liittyvät rikostapaukset ovat vähentyneet merkittävästi. Kuitenkin esimerkiksi taustaan liittyvää epätasa-arvoa on havaittavissa lainvalvontatoimissa. Vaikka laki sisältää merkittäviä rangaistuksia laittoman toiminnan (kuten luvattoman tuotannon ja myynnin nuorille) ehkäisemiseksi, poliisilla ei kuitenkaan ole ollut riittäviä resursseja tämän toteuttamiseen. Paneeli ehdottaakin lisäresursseja valvontaan, jotta laki saadaan tehokkaasti voimaan kokonaisuudessaan. Paneeli on myös sitä mieltä, ettei täytäntöönpanon tulisi olla vain poliisin harteilla vaan myös muilla viranomaisilla.

Kannabiksen laillistaminen ei merkittävästi helpottanut tutkimusta, eikä lisätiedon saamisessa kannabiksen käytöstä lääkinnällisiin tarkoituksiin ole edistytty. Asiantuntijapaneeli nostaa esiin myös alkuperäiskansojen erityisesti haasteet ja sen, ettei heidän näkemyksiään otettu lainsäädännössä riittävästi huomioon. Paneeli nostaa myös esiin, että jatkossa olisi kohdennettava resursseja myös sinne, minne ei alun perin osoitettu erityistä rahoitusta, kuten tutkimukseen sekä ehkäisy- ja hoito-ohjelmiin.

Johtaja Elina Kotovirta, STM
Erityisasiantuntija Venus Mahmood, OM

LAUSUNTO
20.11.2025

Kannabikset terveyshaitat

Kannabiksen terveyshaitat vaihtelevat yksilöllisesti ja riippuvat käyttötavasta, määrästä, tuotteen laadusta ja käyttäjän ominaisuuksista. Kannabista verrataan monesti alkoholiin ja tupakkaan, joita pidetään haitallisempina. Vertailua vaikeuttaa se, että kannabista ei yleensä käytetä alkoholin sijasta vaan sen rinnalla. Koska alkoholia käyttää suuri osa väestöstä, sen aiheuttamat haitat ovat laajempia.

Kannabisriippuvuus, kuten muutkin riippuvuudet, on pitkäaikainen ja usein relapsoiva sairaus. Yksi keskeinen piirre on käytön jatkuminen haitoista huolimatta. Kannabisriippuvuuden kehittymisen riski on sitä suurempi, mitä nuorempana käyttö on aloitettu ja mitä enemmän ja pidempään kannabista on käytetty.

Kannabiksen haitat liittyvät erityisesti runsaaseen käyttöön nuoruusiässä, jolloin kannabiksen käyttö voi vaikuttaa haitallisesti aivojen kehitykseen, mielenterveyteen ja kognitiiviseen suoriutumiseen sekä johtaa erilaisiin sosiaalisiin haasteisiin ja esimerkiksi koulupudokkuuteen. Riippuvuus kehittyy 17 prosentille nuoruudessa kannabiksen käytön aloittaneista ja 25–50 prosentille kannabista päivittäin käyttävistä.

Akuutille kannabispäihtymykselle on tyypillistä rentoutumisen ja euforian tunteet sekä aistihavaintojen voimistuminen. Päihtymys saattaa kuitenkin johtaa myös epätoivottuihin vaikutuksiin kuten ahdistukseen, paniikkiin, hetkellisiin kognitiivisten toiminnan häiriöihin sekä psykoosioireiden kehittymiseen/psykiatristen haittojen kehittymiseen.

Kannabiksen säännöllinen käyttö on yhteydessä erilaisiin psyykkisiin häiriöihin, kuten ahdistuneisuuteen, masentuneisuuteen ja psykoosiin, mikä lisää myös terveydenhuollon kustannuksia. Useiden tutkimusten perusteella kannabiksen käytöstä aiheutuvat psykoosit ovat lisääntyneet, ja psykoosiin sairastuneista joka kolmas sairastuu myöhemmin skitsofreniaan. Ongelmakäyttö voi myös vaikuttaa yksilön työllistymismahdollisuuksiin ja työkykyyn, mikä heijastuu kansantalouteen ja sosiaaliturvajärjestelmään. Kannabiksen käyttö on myös yhteydessä lisääntyneeseen keuhkosyövän ja keuhkoputkentulehduksen riskiin.

Vaikutukset mielenterveyteen

Nuoruus on herkkää aikaa kannabiksen haitoille, sillä keskushermoston kypsyy silloin laaja-alaisesti. Kannabiksen käyttö voi myöhemmin altistaa mielenterveysongelmille ja päihdehäiriöille.

Tuoreessa kanadalaisessa (Myran et al. 2025) tutkimuksessa selvitettiin, miten kannabiksen käytön häiriön (CUD) osuus uusista skitsofrenia tapauksista muuttui kannabiksen lääkkeellisen käytön sääntelyn lieventämisen (2015) ja kannabiksen laillistamisen (2018) jälkeen. Tutkimusajanjakso kattoi vuodet 2006–2022 ja tutkimuspopulaatio oli 13,6 miljoonaa henkilöä (14–65-vuotiasta) Ontarion provinssista.

Kannabiksen käytön häiriön esiintyvyys kasvoi 497 % (99 tapauksesta 493 tapaukseen / 100 000 henkilöä). Skitsofrenian kokonaisilmaantuvuus pysyi vakaana, se kasvoi nuorilla ja väheni vanhemmilla. Skitsofrenian riski nousi 3,7 %:sta (ennen laillistamista) 10,3 %:iin (laillistamisen

jälkeen). Korkein osuus nuorilla miehillä (19–24-vuotiaat: 18,9 %, 14–18-vuotiaat: 17,8 %). Psykoosit, joita ei ole tarkemmin määritelty lisääntyivät merkittävästi jo kannabiksen lääkinnällisen käytön höllentämisen jälkeen.

Tutkimuksen johtopäätöksenä todettiin, että kannabiksen käytön häiriöön liittyvät skitsofreniatapaukset kolminkertaistuivat 17 vuoden aikana. Kasvu oli kuitenkin lineaarista, eikä laillistaminen aiheuttanut äkillistä muutosta. Tutkijat totesivat, että nuoret miehet ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Sekä kannabiksen lisääntynyt käyttö, että tuotteiden kasvanut THC-pitoisuus, voivat lisätä psykoosiriskiä.

Asumisterveys

Kannabiksen kotikasvatus ja kannabiksen polttaminen sisätiloissa tai piha-alueilla vaikuttaa jo nyt asumisterveyteen ja taloyhtiöiden arkeen. Valviran lausunnon (Dnro V/5804/2020) mukaan kannabiksen savu voi aiheuttaa terveyshaittaa, jos se kulkeutuu asunnosta toiseen. Puuttuminen ei kuitenkaan ole ollut yksinkertaista. Mikäli aloite hyväksyttäisiin tulisi säätää siitä minkälaisissa tiloissa kannabista olisi sallittua kasvattaa ja käyttää ja mitä oikeuksia taloyhtiöllä olisi rajoittaa toimintaa.

Liikenneturvallisuus

Kannabispäihtymys heikentää huomiokykyä ja reaktionopeutta, mikä lisää liikenneonnettomuuksien riskiä. Kuljettaja ei aina itse tunnista vaikutusta ajokykyynsä. Ajoterveysvaatimukset perustuvat EU-direktiiveihin ja kansalliseen lainsäädäntöön. Mikäli kannabis laillistettaisiin, tulisi arvioitavaksi myös se, miten kannabikseen liikenteessä suhtaudutaan.

Traficomin ohjeen mukaan kannabiksen vaikutus ajoterveyteen arvioidaan yksilöllisesti, huomioiden käytön tiheys ja terveydentila. Säännöllinen käyttö, erityisesti yli kerran viikossa, voi estää ajoterveysvaatimusten täyttymisen. Ajoterveyden näkökulmasta kannabista käyttäneen tulisi pidättäytyä ajamisesta vähintään 24 tuntia käyttökerran jälkeen.

Vaikutuksia liikenneturvallisuuteen on käsitelty kattavasti sisäministeriön asiantuntijalausunnossa.

Aloitteen vaikutukset lapsiin ja nuoriin

Aloitteen perusteluissa on mainittu toisena päätavoitteena rakentaa säätelyjärjestelmä, joka muun muassa suojelee lapsia ja nuoria. Aloitteen mukaan kannabiksen käyttöä ja sen haittoja vähentäisivät säätelytoimina mm. myynnin ikäraja, haittavero, tuotteiden kontrollointi ja valvonta, myyntipisteiden sijoittelu ja markkinoinnin rajoitukset. Nämä ovat myös alkoholi- ja tupakkapolitiikassa tunnettuja keinoja, mutta kokemukset osoittavat, että nuorten suojelu ei ole aina niin yksinkertaista.

Esimerkiksi Kanadassa alaikäisten kannabiksen käyttö ei ole vähentynyt kannabiksen laillistamisen jälkeen, vaan tiedot osoittavat, että nuorten käyttö on pysynyt suhteellisen vakaana. Kanada on edelleen maailman korkeimpien nuorten kannabiksen käyttömäärien joukossa.

Alaikäisille laillisen kannabiksen ostaminen on edelleen kiellettyä, minkä vuoksi alaikäiset hankkivat kannabiksen edelleen laittomilta markkinoilta. Kanadassa sallitut erilaiset THC:tä sisältävät syötävät tuotteet ovat lisänneet lasten myrkytystapauksia.

Rangaistavuuden vaikutuksia nuorten päihteiden käyttöön on vaikea tutkia. Se, miten nuori suhtautuu rangaistuksen uhkaan, riippuu myös nuoren persoonasta. Nuorten alkoholinkäytön vähenemistä tutkittaessa on selittäviksi tekijöiksi nousseet nuorten aiempaa kielteiset asenteet alkoholin käyttöä kohtaan sekä virallisen kontrollin että vanhempien kontrollin kiristyminen. Näiden tekijöiden vaikutus ei kuitenkaan perustu rangaistuksen pelkoon vaan esimerkiksi alkoholin saatavuuden vaikeutumiseen. Aloite saattaa edistää myönteisempää asennetta kannabiksen käyttöä kohtaan ja kannabiksen saatavuuden lisääntyminen todennäköisesti lisää kannabiksen saatavuutta myös nuorten keskuudessa. Aloitteella tuskin vähennetään huumausainetta kokeilevien ja käyttävien lasten ja nuorten määrää, vaan vaikutus on todennäköisesti päinvastainen.

Päihdepolitiikassa yleisesti pyritään ottamaan huomioon erilaiset vaikutukset lapsiin ja nuoriin. Tutkimustieto puoltaa tätä näkökulmaa. Mitä nuorempana kannabiksen käyttö aloitetaan, sitä suurempi yhteys on kognitiivisten kykyjen heikkenemiseen ja psykiatrisen hoidon tarpeeseen. Aloitteen toteutuminen altistaisi nuoria kannabiksen käytölle ja haitoille, kuten passiiviselle savulle ja mallioppimiselle. Tupakkatutkimuksesta tiedetään, että huoli tästä ei ole aivan turha.

Muut vaikutukset

Sisäministeriön lausunnossa on arvioitu myös muita vaikutuksia sekä vaikutuksia huumemarkkinoihin.

Aloitteessa nostetaan esiin se, että osa kannabiksen terveyshaitoista johtuisi siitä, että laittomille markkinoille halutaan tuottaa mahdollisimman vahvaa kannabista eikä sen laatua valvota. Yhdysvaltain viranomaiset ovat raportoineet myös huolestaan liiallisesta torjunta-aineiden käytöstä satojen parantamiseksi laittomilla kannabisviljelyillä, mikä voi johtaa lopullisten kannabistuotteiden liialliseen torjunta-aineiden jäämiin. Kaikki laillisilla markkinoilla oleva kannabiskaan ei kuitenkaan täytä sille asetettuja rajoja ja valvonta vaatii runsaasti resursseja.

Pohjois-Amerikassa tapahtuva laajamittainen kannabiksen ylituotanto on laskenut hintoja markkinoilla mikä on lisännyt salakuljetusta Euroopan markkinoille. Laittoman kannabiksen kysyntää on vaikea poistaa, jos tuote on merkittävästi halvempaa. Täysimittaisen laillistamisen vaikutuksia laittomiin huumemarkkinoihin on vaikea arvioida. Suomessa päihdyttävän kannabiksen kasvattaminen tapahtuisi ilmastosyistä enimmäkseen sisätiloissa, joten energian ja vedenkulutus nostaisi väistämättä sen hintaa. Laittomien markkinoiden kannabis pysyisi todennäköisesti edullisempana vaihtoehtona.

Hampun käyttö maataloustoiminnassa

Hampun käyttö maataloustoiminnassa kuuluu maa- ja metsätalousministeriön vastuulle. Päihdyttävän hampun eli kannabiksen viljely ja käyttö on kriminalisoitu Suomessa. Öljy- ja kuituhampun viljely on ollut laillista jo pitkään. Öljy- ja kuituhampun viljelyn ehtoja ja sallittuna viljelynä on viljellä hamppulajiketta, jonka THC-pitoisuus (tetrahydrokannabinoli) ei ylitä 0,3

prosenttia. Hampun viljelyä valvovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, jotka kohdistavat valvonnan noin 30 prosenttiin Suomen vuosittaisesta hampun viljelyalasta. Valvonnan kohteena olevilta peltolohkoilta kerätään näytteet, joista analysoidaan THC-pitoisuus.

Aloitteen tekijät ovat oikeassa siinä, ettei Suomen kansallisen huumausainelain pykälissä ole erikseen huomioitu maataloustoiminnassa sallittujen EU tuettujen kannabislajikkeiden (eli hampun) viljelyä ja saadun sadon ns. teollista hyödyntämistä. Asiaan liittyy myös paljon EU-lainsäädäntöä esimerkiksi siitä, minkälaisia tuotteita maataloushampusta saa tuottaa. Kannabiksen päihdekäytön laillistaneista maista esimerkiksi Kanadassa on silti oma lainsäädäntönsä ja rajoituksensa kannabiksen maataloustuotannolle.

Komissio antoi heinäkuussa 2025 laajan maataloutta koskevan lainsäädäntöpaketin, jossa haluttaisiin laajentaa maataloushampun kaupan pitämistä. Komissio haluaisi muuttaa tämänhetkistä tilannetta niin, että hampun siementen ja kuidun lisäksi myös muut hampun osat lisättäisiin yhteiseen markkinajärjestelyyn. Esityksessä ei aseteta mitään rajoja sille, mitä tästä markkinoilla olevasta kasvimateriaalista saisi tai ei saisi tehdä. Lainsäädännön voimaantulo tällaisenaan muistuttaisi tilannetta, joka tapahtui USA:ssa, kun vastaava hamppumateriaali vapautettiin markkinoille ilman rajoituksia siitä, miten materiaalista saa tuottaa. USA:ssa tästä matalan THC:n hamppumateriaalista alettiin ensin tuottaa kannabidioli CBD:tä ja siitä edelleen uusia puolisynteettisiä kannabinoideja, joita markkinoitiin laajasti ”laillisina huumeina”. Osa näistä aineista aiheutti niin vakavia terveyshaittoja, että niitä on USA:ssa pyritty jälkikäteen rajoittamaan ja lainsäädäntöä korjaamaan. Viimeisin tiukennus USA:n lainsäädäntöön on marraskuulta 2025. Näitä aineita on päätynyt myös EU-markkinoille ja jo yksi niistä (HHC) on otettu myös kansainväliseen huumausainevalvontaan.

Toisin kuin aloitteessa esitetään, myös laillinen tuotanto voi lisätä myös THC:ta vaarallisempien semisynteettisten kannabinoidien tuotantoa, jos asiaa ei erikseen säädellä. Vain osaa käyttäjistä kiinnostaa nimenomaan THC:n päihdyttävät vaikutukset, markkinoilta näyttää löytyvän kiinnostusta myös muille päihdyttäville tuotteille.

Yhteenvetoa lausuntojen sisällöstä

Syyttäjälaitos ei kannata kansalaisaloitteessa ehdotettua kannabiksen käytön, hallussapidon, omatarveviljelyn, valmistuksen ja myynnin rangaistavuuden poistamista. Syyttäjälaitoksen toiminnan kannalta on syytä pohtia, vähentäisikö kannabiksen laillistaminen esitutkintaviranomaisten taikka oikeusviranomaisten, kuten syyttäjien, työtä. Kansalaisaloitteessa arvioidaan, että kannabiksen tuotannon ja myynnin sääntely tyrehdyttäisi järjestäytyneen rikollisuuden tuottoisan huumebisneksen, johtaisi sitä kautta viranomaisten resurssisäästöihin ja muuntaisi laittoman huumekaupan rikoshyödyn valtion saamiksi verotuloiksi. Syyttäjien arvion mukaan laiton huumebisnes tuskin luopuu tulonlähteestään. Se osaa hinnoitella kannabiksen siten, että sen markkinaherruus säilyy. Kannabiksen laiton maahantuonti ja mustan pörssin kauppa tulisivat jatkumaan laillisen kauppahinnaltaan korkean kannabiksen myynnin rinnalla ottaen erityisesti huomioon, että Suomessa huumeiden käyttäjä on tyypillisesti sekakäyttäjä, joka ei pysty maksamaan kannabiksesta verotuksen nostamaa kovaa hintaa. Näin ollen esitutkintaviranomaisten ja syyttäjän työt tuskin vähenisivät kannabiksen maahantuonti- ja myyntiportaan osalta. Kannabiksen käytön laillistamisen seurauksena ne luonnollisesti vähenisivät puhtaissa kannabiksen käyttörikostapauksissa, mutta laillistamisen aiheuttaman käytön ja siitä seuraavan sairastavuuden lisääntymisenä kulut siirtyisivät hyvinvointialueiden viranomaisten kontolle.

Syyttäjät arvelevat, että myös kannabiksen aiheuttamat huumerattijuopumukset lisääntyisivät käytön yleistymisen seurauksena. Lausunnossaan syyttäjälaitos myös viittaa terveyden- ja hyvinvointilaitoksen 27.5.2024 päivättyyn lausuntoon, jossa kuvataan ulkomailla tapahtuneiden kannabiksen laillistamista seurannutta terveydellisten ja sosiaalisten haittojen lisääntymistä.

A-klinikkasäätiö kannattaa kannabiksen ja muiden huumeiden käytön rangaistavuuden poistamista. Tämä lähestymistapa tukee ihmisten hakeutumista palveluihin ilman pelkoa seuraamuksista, mikä on olennaista varhaisen tuen tarjoamiseksi ja haittojen ehkäisemiseksi. Rangaistavuus haittaa merkittävästi palveluiden saavutettavuutta. Ihmiset välttävät avun hakemista peläten leimautumista ja oikeudellisia seuraamuksia. Tämän seurauksena moni huumeita käyttävä henkilö jää palvelujärjestelmän ulkopuolelle, mikä lisää heidän riskiään syrjäytyä. Samalla A-klinikkasäätiö korostaa, että ennen kuin harkitaan kannabiksen laillistamista ja verotusta, Suomen on varmistettava, että päihdehoitojärjestelmä ja haittoja vähentävät palvelut ovat riittävän kattavat. Verohallinto ei ota kantaa kysymykseen siitä, tulisiko kannabis laillistaa vai ei, vaan esittää seuraavassa erinäisiä näkökohtia siitä, miten verotus voitaisiin toteuttaa, mikäli kannabis päätettäisiin laillistaa ja se haluttaisiin veronalaiseksi. Kannabiksen verotus voitaisiin toteuttaa nykyisen verosääntelyn kautta, mutta verotus on sidoksissa siihen, miten tai miltä osin kannabis tultaisiin laillistamaan. Esimerkiksi toiminnan luvanvaraisuus ja se, koskeeko laillistaminen lääkekäyttöä vai muutakin käyttöä laajamittaisempaa laillistamista, vaikuttavat verovalvontaan. Lisäksi vaikutusta olisi sillä, tuleeko kysymys olemaan enemmän tuontituotteesta vai viljelytuotteesta kotimaassa vai sekä että. Kannabiksen laillistaminen ja sen verottaminen tarkoittaisivat uusia tehtäviä Verohallinnolle. Laillistamisella olisi siten vaikutusta Verohallinnon resursseihin, joita tarvittaisiin lisää muun muassa verovalvontaan, ohjeistuksen laatimiseen, asiakaspalveluun sekä ohjelmistomuutoksiin. Erityisesti verovalvonnan resurssien riittävyys on kriittistä, kun puhutaan laittoman tuotteen laillistamisesta. Jos kannabiksen laillistamiseen ja verottamiseen päädyttäisiin, Verohallinnolle tulisi osoittaa sen uusien tehtävien suorittamiseksi tarvittavat lisämäärärahat.

Helsingin käräjäoikeus esittää lausuntonaan, että kannabiksen laillistamista koskeva muutos on ensisijaisesti lainsäätäjälle kuuluva poliittinen ratkaisu, mutta yleisellä tasolla käräjäoikeus kiinnittää ratkaisua harkittaessa huomiota seuraaviin seikkoihin. Kannabiksen myynnin ja viljelyn laillistaminen voi vaikuttaa ainakin jonkin verran laitonta kysyntää laskevasti ja laittomia markkinoita supistavasti. Toisaalta käytön yleisen hyväksyttävyyden kasvaessa käyttö alkanee myös nuorissa ikäryhmissä aikaisemmin laillisen käytön ikärajoista huolimatta (vrt nikotiinituotteet ja alkoholi), joten myös lainvastaista käyttäjäkuntaa tulee olemaan jatkossakin merkittävissä määrin. Lisäksi kannabiksen laillistaminen ei myöskään suoraan johda sillä tavalla kilpailtuihin markkinoihin, että laillisesti myynnissä olevat tuotteet pystyvät kilpailemaan hinnalla laittomien tuotteiden kanssa. Edellä mainituista syistä suhteellisen laajat laittomat markkinat todennäköisesti jäisivät lainmuutoksesta huolimatta. Ehdotuksella ei todennäköisesti ole juurikaan vaikutusta käräjäoikeuden asia- ja työmääriin. Esitetty muutos lainsäädäntöön vaatisi laaja-alaista valmistelua. Vaikutukset heijastuisivat lukuisille eri oikeudenaloille ja yksin rikoslain puolella useisiin eri rikosnimikkeisiin. Kysymys ei tästä näkökulmasta olisi sääntelystä luopumisesta, vaan pikemminkin lainsäädännön monimutkaistumisesta.

Irti Huumeista ry:n kanta tiivistetysti on, että lakimuutosta ei tarvita. Nykyinen malli on yksinkertainen ja selvä. Malli mahdollistaa lievien käyttörikosten syyttämättä jättämisen ja sitä kautta puuttumisen sekä puhuttelumenettelyn nuorille.

Dosentti Heini Kainulainen ei puolla aloitteessa esitetyssä muodossa kannabiksen laillistamista. Kainulaisen mukaan yksi mahdollisuus on pohtia, voisiko kansalaisaloitteessa esitetty tavoite olla saavutettavissa toimenpiteistä luopumista koskevan säännöstön avulla.

Rikosoikeuden professori Sakari Melander toteaa lausunnossaan, että kansainvälisesti painopiste huumausainepolitiikassa on siirtymässä pois laajaa rangaistavuutta painottavasta lähestymistavasta kohti yksilöiden oikeuksia ja huumausaineiden laittoman kaupan haittavaikutusten ennaltaehkäisyä korostavaan huumausainepolitiikkaan. Melander huomauttaa, että Suomen huumausainepolitiikka on pitkään perustunut laajaan rikosoikeudelliseen rangaistavuuteen, jossa myös tuomitut rikosoikeudelliset rangaistukset ovat olleet osin varsin ankaria ja oikeudellisesta ja yhteiskuntapoliittisesta tutkimuksellisesta näkökulmasta laajaan ja ankaraan rangaistavuuteen perustuvaa huumausainepolitiikkaa on arvosteltu, koska rikosoikeudellinen kontrolli ei asiaa koskevaan tutkittuun tietoon perustuen ole osoittautunut keinoksi, joka johtaa parempaan päihdepolitiikkaan. Edellä esitetyistä syistä Melander katsoo, että kansalaisaloitteen ehdotukset ja niiden tueksi esitetyt perustelut ovat varteenotettavia ja sellaisia, että niiden perusteellisempi ja laajempi selvittäminen mahdollisesti tulevaa asiaa koskevaa uudenlaista lainsäädännöllistä lähestymistapaa silmällä pitäen on kannatettavaa. Kansalaisaloitteen tavoitteeseen ja siihen, että kannabiksen mahdollisen laillistamisen tai muiden mahdollisten lainsäädännöllisten lähestymistapojen, dekriminalisointi mukaan luettuna, toteuttamistapoja, hyötyjä ja haittoja sekä suhdetta asiaan liittyviin kansainvälisiin velvoitteisiin ja EU-oikeuteen tulisi perusteellisesti arvioida, on nähdäkseni syytä suhtautua myönteisesti.

Professori Juha Raitio ei pidä kannabiksen dekriminalisointia ja kannabiksen käytöstä, tuotannosta ja myynnistä aiheutuneiden rekisterimerkintöjen poistamista perusteltuna lausunnossa tarkemmin esitellyn Josemans-tapauksen perusteella. EU-oikeuden kannalta tarkasteltuna ElJ:n jäsenvaltioissa tulee huumepolitiikan kytkeytyä edelleen edellä mainitun vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen mukaiseen varsin rajoittavaan tulkintaan huumausaineiden käytöstä ja myynnistä. Raitio katsoo, että vaikka huumepolitiikassa on kansallista liikkumavaraa edellä viitatun puitepäätöksen 2004/757/YOS 2 artiklan ilmentämällä tavalla, että kansalaisaloitteessa mennään kannabiksen vapauttamisessa liian pitkälle verrattuna etenkin Josemans-tapauksen osoittamaan konkreettiseen esimerkkiin.

Asianajajaliitto katsoo, että aloite kannabiksen laillistamisesta ei sellaisenaan ole käytettävissä lainsäädännön valmistelun pohjaksi. Kysymys on laajemmasta päihdepoliittisesta kokonaisuudesta, jossa tiettyjen huumausaineiden mahdollista laillistamista ja dekriminalisointia tulisi tarkastella laajempana ja kaikkia huumausaineita koskevana kokonaisuutena. Asianajajaliiton näkemys on, että rikosoikeudellisia linjauksia tulisi ensisijaisesti lähestyä rikosoikeuden yleisten oppien kautta ja että jatkovalmistelun tulisi perustua lääketieteelliseen ja kansanterveyttä koskevaan tutkimukseen sekä yhtä lailla yhteiskuntatieteelliseen ja kriminalipoliittiseen tutkimustietoon. Olennaista on myös seurata ulkomaista kehitystä. Kuten jo asiaa koskevan edellisen kansalaisaloitteen (KAA 5/2020 vp) kohdalla, Asianajajaliitto esittää, että asetettaisiin useamman hallinnonalan kattava laajapohjainen työryhmä arvioimaan huumausaineiden käytön dekriminalisointiin ja mahdolliseen kohdennettuun laillistamiseen liittyvää sääntelyä. Asianajoliitto toteaa, että huumausaineiden käytön ja siihen liittyvien haittojen vähentäminen on ennen muuta pitkäjänteinen sosiaalipoliittinen ja kansanterveydellinen haaste, eikä niinkään kontrollipoliittisin ja rikosoikeudellisin keinoin ratkaistava ongelma. Pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa siihen tulee puuttua antamalla terveydenhuollolle ja sosiaalipalveluille riittävät taloudelliset resurssit.

Sininauha -säätiö katsoo, että kannabiksen lainsäädännöllinen erityiskohtelu ei olisi haittoja vähentävän päihde- ja asunnottomuustyön näkökulmasta erityisen tehokas tapa torjua päihdehaittoja. Se olisi ongelmallinen erityisesti yhdenvertaisuuden kannalta, sillä se jättäisi huono-osaisimmat asunnottomat ja huumeriippuvaiset henkilöt mahdollisesti entistäkin huonompaan asemaan.

Valtiovarainministeriö toteaa, että kannabiksen laillistaminen päihteeksi aloitteessa ehdotetulla tavalla edellyttää sääntelyn ja sen perusteiden muuttamista. Valtiovarainministeriö toteaa, että tupakka- ja nikotiinituotteiden verotuksella tavoitellaan tupakkatuotteiden hintojen nousua ja siten niiden kulutuksen ja kulutuksesta aiheutuvien haittojen vähentämistä ja siinä mielessä sen tavoite on erilainen kuin aloitteessa ajatellaan kannabiksen osalta. Kannabistuotteiden saattaminen verotuksen piiriin olisi mahdollista niissä puitteissa, joissa sääntely laillistamisesta toteutuu. Verotuksen tarkempi arviointi ei kuitenkaan ole tällä hetkellä mahdollista.

Useassa asiantuntijalausunnossa tuotiin esille, että nykyinen kriminalisointi koskee kannabiksen oikeudetonta päihdekäyttöä ja eräät muut käyttötavat ovat edellytysten täyttyessä sallittuja. Fimea nostaa esille, että yhtenä perusteena aloitteelle on esitetty sitä, että se tukisi kannabiksen käyttöä lääkkeenä. Fimea korostaa, että kannabiksen päihdekäytön sallimista ei mitenkään voi perustella lääketieteellisellä tarpeella. Toisekseen, kannabispohjaisten lääkkeiden tulo markkinoille on jo nyt mahdollista samoin edellytyksin kuin muillakin lääkkeillä. Myös maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että vaikka hampun päihdekäyttö on kriminalisoitu Suomessa. Hampun viljely on ollut laillista jo pitkään Suomessa.

Poliisihallituksen kanta kannabiksen ja muiden huumausaineiden käytön rangaistavuuden poistamiseen on ehdottoman kielteinen. Poliisihallituksen rikostilastojen ja käytännön kokemuksen perusteella on mahdotonta nähdä, että kannabiksen käytön tai kasvatuksen laillistaminen vähentäisi huumeiden käyttöä ja saatavuutta. Todennäköisempää on, että huumausaineiden saatavuus lisää käyttöä ja siitä aiheutuvia haittoja sekä oheisrikollisuutta. Tätä tukee myös THL:n lakivaliokunnalle 27.5.2024 antama lausunto. Poliisihallituksen näkemyksen huumausaineiden vapaampi käyttö luo aina lisää kysyntää kaikkien huumeiden kohdalla ja käyttäjäkunta laajenisi, mikä todennäköisesti lisäisi myös kovempien ja erityisen vaarallisten huumausaineiden ongelmakäyttöä. Huumausaineiden kasvava käyttö lisäisi myös siihen liittyvän rikollisuuden määrää ja siten poliisin tehtävämäärien kasvua. Huumausainerikollisuuteen liittyy olennaisesti muuta rikollisuutta, kuten omaisuus- ja pahoinpitelyrikoksia sekä ryöstöjä ja haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten hyväksikäyttöä. Oheisrikollisuuden lisäksi kannabiksen kasvava käyttö lisäisi myös onnettomuusriskiä esimerkiksi tieliikenteessä. Kannabiksen THC-pitoisuudet ovat nousseet, mikä voi lisätä päihtymyksen voimakkuutta ja myös terveyshaittoja.

Rikosoikeuden professori Kimmo Nuotio katsoo, että kannabiksen laillistaminen voisi olla hyvinkin järkevä askel ja että voidaan arvella, että pitkällä tähtäimellä politiikka Euroopassa tulee laajalti muuttumaan tähän suuntaan. Laillistamisen hyötyinä Nuotio pitää muun muassa käyttäjiin kohdistuvan leiman poistumista ja poliisin työn vähentymistä. Nuotio huomauttaa, että kriminalisointi ei ole tehokkaasti ehkäissyt kannabiksen käyttöä ja että THL:n tietojen mukaan kannabiskokeilut, erityisesti nuorilla, ovat yhä tavallisempia, ja tämä kehitys on jatkunut tasaisesti jo vuosikymmeniä. Nuotion mukaan on vaikea nähdä, että käytön laillistaminen edes lyhyellä aikavälillä johtaisi kannabiksen käytön lisääntymiseen, mutta laillistamisen myötä valtiovalta pääsisi tehokkaasti harjoittamaan haittoja vähentävää politiikkaa. Nuotio puoltaa sitä, että Suomessa selvitettäisiin kannabiksen laillistamista. Nuotio toteaa, että tulisi tarkkaan harkita,

miten hallitaan laillistamiseen liittyvää kaupallisuutta ja sen mukana tuomaa uutta politiikkaristiriitaa.

Rikosoikeuden professori (emeritus) Matti Tolvanen ei näe kannabiksen laillistamisella olevan edellytyksiä ilman perusteellista selvitystä. Tolvanen katsoo, että oman käytön kriminalisointia olisi syytä arvioida moniammatillisessa työryhmässä.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL) ei kannata kannabiksen laillistamista tai kotikasvatuksen sallimista. Vaikka kannabis on useilla mittareilla vähemmän haitallinen kuin monet muut päihdyttävät aineet, se voi aiheuttaa riippuvuutta ja sen käytöstä voi koitua monenlaista haittaa. THL:n lausunnosta käy ilmi, että kannabiksen laillistamisen vaikutus sen käytön lisääntymiseen ei ole saatu yksiselitteistä tutkimustietoa. Yksikään tutkimus ei kuitenkaan viittaa siihen, että kannabiksen käyttö oli vähentynyt laillistamisen myötä. Laajan tutkimusaineiston perusteella on kuitenkin voitu varovaisesti päätellä, että laillistaminen on Yhdysvaltain osavaltiossa lisännyt aikuisten uusien käyttäjien määrää. Kannabiksen kotikasvatuksen salliminen herättää huolta lasten ja alaikäisten nuorten suojelemisesta. Kannabiksen lääkinnällisen käytön osalta THL toteaa, että kannabiksen päihdekäytön salliminen ei tule muuttamaan virallista lääkkeiden määräämistä tai kauppaa. THL korostaa, että yleinen päihdepolitiikassa käytetty tutkimushavainto on, että saatavuus lisää käyttöä ja käytön lisääntyminen lisää haittoja kokonaiskulutusmallin mukaisesti. Toisaalta dekriminalisaation erilaiset mallit, joissa huumeiden tuotanto pysyy yhä laittomana, mutta itse käyttö ei, eivät välttämättä johda käytön lisääntymiseen.

Lopuksi

Käsittelyssä oleva aloite on ajankohtainen myös kansainvälisesti. Kannabiksen päihdekäytön sallimiseen liittyy useita näkökohtia terveyshaitoista, asumisterveyteen ja ajoterveyteen, joita tulisi mahdollisessa lainsäädäntövalmistelussa edelleen käsitellä. Lainsäädäntövalmistelussa tulisi ratkaista useita käytännön asioita siitä, mikä kaikki tarkalleen olisi laillista ja miten laillista tuotantoa säädellään ja valvotaan, jotta lainsäädäntö olisi mahdollisimman tarkkarajaista.

Aloitteella olisi vaikutuksia usean ministeriön toimialaan. Lainsäädännön kustannuksia ja verokertymiä on mahdotonta arvioida ennen kuin tiedossa olisi malli, jonka mukaan toimittaisiin.

Mikäli Suomessa alettaisiin valmistella uutta kannabislainsäädäntöä, olisi valmisteluun tärkeä varata aikaa ja kunnolliset resurssit. Ennen päätöstä uuden lainsäädännön valmistelusta olisi tarkemmin selvitettävä erilaisia säätelymallivaihtoehtoja, jotta voitaisiin arvioida sitä, miten valittu malli mahdollisesti vaikuttaisi esimerkiksi terveyteen, lainvalvontaan ja markkinoihin. Kannabislainsäädännön valmistelu esitetyllä tavalla on YK:n huumausaineyleissopimusten vastainen, joten Suomen tulisi määritellä myös uusi suhteensa näihin sopimuksiin. Kannabiksen tuominen säännellyille päihdemarkkinoille esityksessä kuvatun mukaisesti on myös EU-lainsäädännön vastaista ja EU:n komissio tulisi siihen jollain tavalla puuttumaan. Tässä lausunnossa esitettyjen näkökohtien vuoksi oikeusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö eivät kannata aloitetta.